

bro voljo in poštene namene. Ena izmed prvotnih organizacij potom asociacije v kulturne namene je država; ona ni drugačija nego organizacija pravičnosti in reda v kulturne svrhe, v realizovanje kulture ali udobnosti. Gotovo smo še daleč oddaljeni od ugodnega položaja glede udobnosti večine, smo še v tem oziru v otroških povojih, in vrhutega se nam razodeva napredek večinoma povsod neznan in počasen. Temu so vzroke večje in manjše zmote, ki ovirajo dosledno vsak razvoj že od pamtiveka ter učinkujejo ravno sedaj zopet s podvojeno silo. Preden jih začnemo odkrivati in raziskovati, si oglejmo biološko podlago kulturnega prizadevanja človeštva.

Biologija nas uči, da je vsako prirodno bitje organizirano svojemu okolišu ali bivališču primerno. Obratno pa ima za aktivnost, to je za prilagoditve zunanega sveta, za organiziranje okolice, često še posebne organe. Vsak organizem že proizvaja ali producira v gotovi meri, to je: prilagodi nvanje razmere in okoliš sebi v prid. Vse te potence se nahajajo pri človeku, ki pripada tudi naravi, v največji meri, to se pravi, narava ga je svojemu žitju primerno opremila. Ni mu sicer razvila posebnih telesnih obrambnih organov, niti posebne fizične sile, razen sposobnosti za dolgo življenje; obdarovala ali razvila mu je vedno čudovitejša razvito živčevje z ogromnimi možgani, ki mu naj služi kot glavni in najizdatnejši aktivni organ. Po njem nadzoruje vsa druga bitja in intelektualnim potom izpolnjuje človek vse primanjkljaje v najizdatnejši meri. Človeku ni treba toliko svojega organizma prilagoditi naravi in bivališču, on prilagodi naravo sebi po vsem planetu tudi v najneprimernejših krajih. Preobrazil je že mnogo zemlje, in koder je naletel na bitja, ki so njim interesi napram njegovim v nepremostljivem antagonizmu, jih je s skupno močjo iztrebil. Čim višje se je vzpel duševno, tem intenzivnejše je deloval, da si ustvari ugodno in udobno stanje. Če duševna razvitost in večji duševni zaklad sta končno pomagala človeškemu rodu, da se je povzpela do sedanjega stopnje. Čaka ga pa še ogromno delo, preden ukroti vso zemljo in njene sile in jih izrablja v taki meri, da bo vsega dovolj ter udobnost splošna. Priroda s svojimi silami, človeštvo s dosedaj pridobljenimi sredstvi tvorita kapital, treba je še pomnoževanja in širjenja idej, na to aktivno učinkovanje in pomnožna produkcija se vrši. Draginja se da premagati le s pomnoženo produkcijo, ker je splošna ne samo zaradi slabih letin; gledati je treba na splošno hitrejšo in uspešnejšo proizvodnjo ali prilagoditve narave na eni strani, v drugo pa odstraniti polagoma, a neizprosno, vse ovire in zapreke živahnega obrata, skratka, kulturno moramo hitreje napredovati. Oglejmo si torej največje ovire kulture! So to razne zmote, kakor sem že prej omenil, ki jim je žalibog človeška narava skoro v isti meri pristopna, kakor je človek zmožen bližati se spoznanju resnice, zakaj intelekt človeški je šele plod kulturnega prizadevanja, razvijajoč se polagoma.

Prva zmeta posebno med ljudstvom je vkljub razširjajoči se izomiki malouvaževanje, da, celo zanikanje pomena posemeljskega življenja. Javlja se v najrazličnejših oblikah, v lehkomišelnosti v vsakem oziru. Premalo se še večinoma prizadevamo izboljšati zase in potomce eksistenčni položaj z intenzivnejšim proizvodnjem. Malokateri je zmožen pregledati sedaj potrebno učinkovanje za bodočnost. Ponekod še sedaj lahkomišelnost zapravljajo eksistenčne pogoje, ki jih nujaprroda v rastlinstvu in živalstvu, iz zaničevanja do prirodnih bitij in sil. Svoj zarod še vedno prerado zanemarjajo glede naobrazbe k sposobnosti za izvrševanje poklica ter

ni. Več izražajo s pogledi in kretnjami, nego z besedami. Po enourni hoji v notranjih jamah začnajo glasneje občudovati, dotikajo se kapnikov, ker lastnim očem ne verjamejo. Na Kalvariji pa se jim izlije iz src »Lepa naša domovina!« Nikdar je še niso peli tako lepo, tako temperamentno. Tej so sledile v presledkih slične domorodne in preproste narodne pesmi tako, da so naši malčki obrnili pozornost tujcev nase, kar je še pomnoževalo njih navdušenje. Skoraj vsi so tudi potom jamske pošete na razglednicah oddali pozdrav na svoje. Po obedu smo se odpeljali domov.

Niti naporna pot, niti deževje ni spravilo otrok z radostnega razpoloženja, in svojcem niti dopovedati ne morejo, kaj so lepega videli. Naša šola prireja izlete že par let. Doslej je uspel vsak v zadovoljstvo staršev in otrok in v zadoščenje učiteljskega, ki sprejema o takih prireditvah pač veliko skrb in odgovornost v zvezi z gmotno žrtvijo. Toda noben izlet ni učinkoval tako močno, kakor ravnokar omenjeni. Čim višji smoter, tem večja žrtev — tem lepše zadoščenje, ko je smoter dosežen!
(Konec sledi.)

tudi opremljena z eksistenčnimi pogoji za prihodnost. Množica ljudstva živi še bolj za oni svet, smoter njega delovanja je posmrtnost na onem svetu; ustvarjanje boljših pogojev in vzrokov za prihodnje rodove še ne pojmuje. Glede tega svojega nagajenja je pristopna masa vsaki nesrečni sugestiji in po sugestiji vpliva tudi na nedospelo in onemogoča svoboden duševni razvoj.

Treba je še vedno širiti spoznanje, da ne more nihče kot višje bitje rojen biti nego kot človek, ter je to popolnoma v skladu s poljubnim verskim naziranjem, zakaj tudi konfesije so mnenja, da v posmrtni eksistence na onem svetu more le prehajati bitje, ki je bilo tu rojeno kot človek in tudi koristno učinkovalo kot človek. Zmota v tem naziranju je treba dosledno premagovati potom duševne naobrazbe, to je razumnega dobrega pouka in čtiva. Umevno je, da v tem oziru zaostalo ljudstvo samemu sebi stavlja največje ovire kulturnega napredka; eden rod gineva, prihodnji se pa poraja še v slabših odnosih nego prejšnji, težko obremenjen z različnimi nadlogami, ki so jim ustvarjali vzroke predniki, zabrede navadno še v hujšo propast. Po tej zmoti upada življenjska intenziteta ponekod na stopnjo golega pričakovanja smrti in boljegastanja na onem svetu. Končni efekt ni bil nikdar drugi, nego pogin za tistega, oziroma za narod, ki življenje umalovažuje in prezira. Prebitek rojenih nad umrlimi ne poravnava primanjkljaja, ker se misleči elementi hitro priklopajo drugim ljudstvom s pametnejšim življenjskim naziranjem.

(Dalje.)

Zveza slovenskih ljudskih knjižnic.

Po vseh slovenskih pokrajinah je veliko število čitalnic, bralnih in podobnih društev, ki bi lahko vsa imela svoje ljudske knjižnice. Nekatera teh društev imajo tudi res lepo urejene knjižnice; velika večina takih čitalnic pa je izgubila svoj pravi namen, ter se je prelevila v zgolj zabavna shajališča. Zeleti bi bilo, da bi se slovenske čitalnice zopet spomnile, da so bile ustanovljene v prvi vrsti za čitanje knjig in časopisov ter za poljudna predavanja. Ko bi pogledali v sobo kakega takega »slavnega« bralnega društva, bi videli nemara, da se revije in knjige ne dajo vezati, nego leži vse to literarno blago zamazano, raztrgano, zaprašeno in razmetano po vseh kotih, navadno pod streho mišim v hrano. Naše beletristične revije in knjige »Matiče Slovenske« in »Družbe sv. Mohorja« lahko pogosto najdeš tudi na — straniščih.

Tako piše A. Aškerc v članku »Ljudske knjižnice« v »Ljubljanskem Zvonu« leta 1901.

»Naši zapiski« leta 1906., št. 11, pričbujejo pod šifro »Razno« sledeče:

»Akademija«, ljudsko izobraževalno društvo v Ljubljani, je priredila v drugem poslovnem letu (1905/06) 22 predavanj. V zvezi s »Prosveto« in s »Sokolom« je pripravljena otvoriti in za prvi čas tudi opravljati javno ljudsko knjižnico v Ljubljani, ako dobi od ljubljanskega mesta potrebno denarno podporo za otvoritev in nadaljnje vzdrževanje. Da postane »Akademija« centrala vsega poljudno izobraževalnega dela na Slovenskem v smislu moderne znanosti in modernega svetovnega naziranja, so se izpremenila pravila v toliko, da morejo biti tudi društva in korporacije redni ali izredni člani.

V načrtu za prihodnje delo »Akademije« so delavske šole, počitniški vseučiliški kurzi in reformiranje čitalnic in bralnih društev.

»Naši Zapiski« leta 1907., stran 175., pod šifro »Razno« prinašajo naslednje:

V Ljubljani se je otvorila »Simon Gregorčičeva javna ljudska knjižnica in čitalnica«.

Za prihodnost podaja poročilo »Akademije« sledeči načrt:

Poleg predavateljstva in izobraževalnih kursov nastopaj knjižničarstvo. Sedanjna oblika čitalnic in bralnih društev ne zadošča in ne odgovarja zahtevam. V njih veje več ali manj aristokratski duh, ki zapira pot izobrazbe širšim slojem. Reformiranje izobraževalnih društev, knjižnic in čitalnic v smislu javnosti je ena izmed glavnih nalog izobraževalnega dela.

Pri vsem je treba koncentracije. Centraliziranje izobraževalnih društev je utemeljeno z duševnega in gmotnega stališča. Ljudska izobrazba v smislu predavanj, knjižnic, čitalnic in poučnih tečajev itd. je mogoča sistematično le, ako so dane duševne sile in gmotni pripomočki. Oboje je potrebno in se dosega le z združenimi močmi. To je kategorični imperativ za vsako organizirano delo.

Aškerc trdi v svojem članku čisto prav. Glede knjig in časopisov vlada skoro po vseh društvih grozna zanemarjenost.

Ustanovljena Simon Gregorčičeva javna ljudska knjižnica in čitalnica v Ljubljani s podporo slavne ljubljanske mestne občine propeva kar najboljše. Knjig šteje nad 4000. Izdaja letno katalog za svoje obiskovalce. Od ustanovitve l. 1907. pa do 31. decembra 1911, se je izposodilo okrog 80.000 knjig. Natančnejšo statistiko priobčim ob priliki.

Glede centrale, ki naj bi postala »Akademija« v izobraževalnem delu, rečem toliko, da je vse ostalo le na papirju, kakor tudi vsi lepi načrti o nameravani reformi čitalnic in bralnih društev.

Knjižničarstvo se pri nas prav nič ne goji. Enkrat je izdala »Prosveta« vzoren katalog za knjižnice in to je vse. O reformiranju ne morem konstatirati prav nobenega uspeha, in to iz prav umljivega vzroka, ker reforme niso nikjer poizkušali uvesti.

Koncentracija. Dobrobit koncentracije je enoten sistem izposojevanja knjig. Simon Gregorčičeva knjižnica v Ljubljani ima sistem izposojevanja, ki se je povsod najboljše in najpraktičnejše obnesel.

Skupen in natančen pregled o delovanju in stanju knjižnice. Do sedaj sploh ne vemo, koliko knjižnic je po deželi in kako vršijo svojo nalogo.

Finančna korist bi bila v tem, da bi se potom združitve nakupovale knjige mnogo cenejše in ravnotako bi bili stroški za vezavo mnogo cenejši, sploh režija mnogo praktičnejša, preglednejša in cenejša.

Ker pa imajo razna izobraževalna društva prepotrebni sredstev za vse one zahteve, ki so navedene pod točko c, kaže vse na to, da se naj razvijejo v prvi vrsti dobro organizirane ljudske knjižnice. To se da doseči le potom centrale. Po mojem mnenju bi bila v to najprikladnejša Simon Gregorčičeva ljudska knjižnica v Ljubljani. Seveda bi bilo pri tem želeli, da se manjše knjižnice v Ljubljani po raznih političkih društvih priklopile Gregorčičevi knjižnici, da se na ta način vsaj ena knjižnica razvije v potrebi sedanjega časa. Male društvene knjižnice itak nimajo dovolj sredstev, da bi se izpolnjevale tako, kakor zahteva čitanja željno ljudstvo. Ker pa je naloga političkih društev v Ljubljani širiti kulturo, bi se usojal predlagati, da votirajo cenjena napredna društva bodoči centri slovenskih knjižnic vsakoletno podporo.

V imenu dobre stvari same pozivlja podpisani vse knjižnice in čitalnice in vsa ona društva, ki imajo knjižnice in čitalnice, Akademijo, posebno pa naša akademična in ferjalna društva »Prosveto«, Vesno«, »Balkan« na pripravljali odbor Zveze slovenskih knjižnic v Ljubljani, Wolfova ulica 10. I., na 29. junija ob 10. uri dopoldne.

Povabljeni so vse knjižnice in čitalnice iz vsega slovenskega ozemlja. Vljudo prosim, da bi se me preje obvestilo po dopisnici, kateri g. odposlanec bo zastopal knjižnico ali čitalnico.

Na sestanku se bo ukrenilo vse potrebno za takojšnjo ustanovitev Zveze slovenskih ljudskih knjižnic.

Še enkrat pozivljam, da se vse knjižnice in čitalnice, posebno iz mest, trgov in obrtnih krajev, udeležijo tega sestanka, ker je ustanovitev knjižnične zveze dalekosežnega pomena za razširjenje prosvete med našim ljudstvom.

Štefan Klavs, knjižničar. (Simon Gregorčičeva knjižnica v Ljubljani.)

Poslano.

V novejšem času se ponovno izkuša v Učiteljskem tov. ironizirati moje govore pri zborovanjih Učiteljskega društva za celjski okraj, to pa izključno na podlagi tozadevnih zapisnikov, ki jih objavlja naš društveni tajnik.

Pri zadnjem zborovanju našega učiteljskega društva sem imel referat, v katerem sem v smislu tozadevne Zvezine okrožnice označil svoje stališče napram predlogom, ki jih je stavilo bratsko Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj za letošnje glavno zborovanje slov. štaj. Zveze.

Dva kratka citata ki ju je društveni poročevalec objavil iz mojega podavanja, sta dala zopet povod, da je nek anonimen Tovarišev članek pod naslovom: »Štajerci, ali smo možje« na žaljiv način zavil dotična moja citata ter se je celo drznil sumničiti moj značaj.

Svoje mnenje bom odkrito zastopal pri zborovanju Zveze. Svobodno se mi bo lahko ugovarjalo, in mene bo še veselilo, če se bodo našla uspešnejša sredstva, kakor jih nasvetujem jaz.

Odločno pa si prepovedujem, da bi se iz zasede na mene streljalo potom glasila naše organizacije, v kateri zvesto, pošteno in z nemalimi žrtvami sodelujem že desetletja.

Kaj nameravate? Ali se naše vrste še niso dovolj »izčistile«? Mar li hočete mene tudi ven vreči? Ne grem kar tako!

Apelujem na razsodbo naše organizacije ter zahtevam, da napravi red.

Gotovlje, dne 10. junija 1912.

FRANC BRINAR,
nadučitelj.

Opomba uredništva: Žal nam je, da se čuti tovariš Brinar užaljenega. Izjavljamo, da tega namena nikoli nismo imeli, ker smo sploh proti vsem osebnostim, nikakor pa ne moremo dovoliti, da bi leteli napadi na tov. Brinarja, ki je vedno požrtvovalno deloval (kakor deluje še danes) v naši organizaciji in je bil vsekdar na mestu, kadar je bilo treba zagovarjati koristi našega šolstva in učiteljsva. Vsakršni morebitni spori in kakršnakoli nesoglasja naj se predvsem poravnajo v organizacijah, kjer pa morajo osebni momenti stopiti v ozadje pred stvarjo samo! Zasluznih in delovnih tovarišev ne smemo žaliti in jim jemati veselja do dela, za svoje delo tak nimajo drugega plačila nego zavest, da se nesebično žrtvujejo za svoje ideale! To bodi z naše strani tov. Brinarju povedano v zadoščenje!

Iz naše organizacije.

Iz Zveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Za letošnje XXIV. glavno skupščino Zveze, ki se vrši dne 10. in 11. avgusta v Celju, so izvolila dosedaj svoje delegate sledeča zvezna društva:

I. Učiteljsko društvo za celjski okraj:
1. Franc Brinar, nadučitelj — Gotovlje;

2. Ludvik Černej, nadučitelj — Griže.
3. Feliks Eksl, učitelj — Vojnik;

4. Armin Gradišnik, nadučitelj — Celje;

5. Anton Petriček, nadučitelj — Žalec;
6. Anton Sivka, nadučitelj — Št. Jurij;
7. Franc Voglar, učitelj — Celje.

Namestnika:
1. Jozep Čulek, učitelj — Št. Jurij.
2. Mimika Confidenti, učiteljica — Petrovče.

II. Učiteljsko društvo za Svetolenarski okraj.
8. Alojziji From, učitelj — Sv. Lenart v Slov. gor.;

9. Alojzija Ferlež, učiteljica — Sv. Jurij v Slov. gor.;

10. Elizabeta Zemljč, učiteljica — Sv. Jurij v Slov. gor.

III. Gornjegrajsko učiteljsko društvo.
11. Ivan Kelc, nadučitelj — Nova Štifta;

12. Ivan Burdjan, nadučitelj — Šmartno pri Gornjem gradu.

Namestnik:
3. Josip Bizjak, nadučitelj — Bočna.

Skupne zadeve.

Iz IX. vodstvene seje (30. maja 1912).

1. a) Dne 23., 24. in 25. aprila je bila na Dunaju odborova seja Zveze avstrijskih učiteljskih Zvez, pri kateri so bili navzoči poleg zastopnikov slovan, učiteljskih društev tudi zastopniki nemške učiteljske Zveze. (Natančnejše poročilo glej v zadnji številki »Učit. Tovariša«.)

b) Odbor Zveze slovenskih učiteljskih društev je imel svojo redno sejo istotam in ob istih dneh. V tej seji se je sklenilo, da se letos radi neznosne draginje ne vrši učiteljski kongres v Krakovem, kakor je bilo že določeno, ampak vrši se samo seja delegatov (vsaka Zveza odpošlje 3 zastopnike) in odborova seja.

c) Ob tej priliki je tovariš Jessen, urednik »Lehrer-Zeitung«, na vprašanje predsednika naše Zveze odgovoril, da poroča v tem listu o najvažnejših učiteljskih zadevah takoj, izogne se v poročilih samo onemu, kar bi utegnulo škoditi našim skupnim težnjam.

2. Zavezin predsednik je s Celjskim pripravljalnimi odborom za letošnje glavno skupščino glede dnevnega reda in drugih priprav že v dogovoru.

3. Brežiško - sevniško učiteljsko društvo je poslalo Zavezi na njega zadnjem občnem zboru sprejete predloge. O teh se sklene:

a) Točka »Stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov« se postavi na dnevni red letošnje glavne skupščine. Društvo naj javi vodstvu pravočasno svojega referenta.

b) Enoten pravopis je zlasti za slovenske šole nujno potreben. Predsednik stopi v razgovor s prof. dr. Fr. Iličičem, predsednikom »Slov. Matice«, katera naj se obrne s prošnjo na c. kr. naučno ministrstvo, da skliče vlada v najkrajšem času v ta namen posebno anketo.

c) Besedilo o izpremembi cene, oblike in vsebine »Učit. Tovariša« se je poslalo uredniku E. Ganglu z naročilom, da naj se on v prvi vrsti izjavi o taki nameravani izpremembi. Vodstvu Zveze se zdi taka preosnova izredno umestna, zato se bo o njej razpravljalo tudi v upravnem odboru in najbrže celo v delegaciji.

d) Želji, da naj imajo učiteljski abiturijenti vsako leto zborovanje pod